ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ

ՕՐԱԳԻՐ ԶՄԻՒՌՆԻԱՑ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՄԵՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ | ԶՄԻՒՌՆԻԱ ՈՒՐԲԱԹ 13 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1850 | ԹԻՒ 374

ԶՄԻՒՌՆԻԱ, 'Ի 13 Հոկտեմբերի։

Մեր արժանայարգ ընթերցողները անտարակոյս ուրախ սրտիւ ուշադրութիւն ըրած պիտի ըլլան Լրագրոյս նախընթաց թերթին մէջ հրատարակուած այն յօդուածոյն՝ ուր հայկազուն վեց պատանեաց անուանքը կը տեսնուէին, որոնք Փարիզու տարւոյ բարձրագոյն դպրոցին մէջ վաճառականութեան պատուական արհեստը կը սովրին, ու իրենց յաջողակութիւքը արժանի եղած են պատուոյ մետալներ և վկայական (տիփլօմ) ընդունելու ատենտրոյ պաշտօնէայէն։ Այս դէպքը Ազգիս ընդհանրութեանը մեծ պատիւ ընելէն 'ի զատ՝ խիստ օգտակար հետեւութիւններ պիտի ունենայ անշուշտ՝ համազգի ժողովրդեան մէջ վաճառականութիւնը ծաղկեցնելու։ Շատ անգամ զրուցեր եմք, և այս առթիւ ևս կըկրկնեմք, թէ վաճառականութիւնը ազգի մը ըստ ամենայն մասին յառաջադիմութեան և քաղաքակրթութեան գլխաւոր միջոցներէն մէկն է։ Բայց յաջողութեամբ վաճառականութիւն ընելու և մեր առեւտրական գործողութիւնները արդիւնաւոր ըլլալու համար պէտք է որ օրինաւոր կերպիւ ճանչնամք այս ազնուական արհեստը որ՝ ինչպէս յայտնի է, շատ ազգաց հարստութեանը, զօրութեանը և բարեբաղդութեանը պատճառ եղած է։ Ուրիշ ազգաց հետ բաղդատելով՝ երկբայութիւն չկայ թէ մեր ազգը առկայծին խիստ տկար է վաճառականութեան մէջ, մանաւանդ Եւրոպայի հետ խիստ քիչ առեւտրական կապակցութիւններ ունի։ Ինչ է ասոր պատճառը. վասնզի մեր ազգին երիտասարդները օրինաւոր կերպիւ ծառայութի ըրած չեն այս արհեստին, անոր ամէն հարկաւոր կանոնացը տեղեկութիւն չունին, և առանց այս անհրաժեշտ գիտութեանց վաճառականութեան ձեռք զարնողը անտարակոյս փոխանակ օգտից՝ վնաս կը տեսնէ։ Ներկայիս մէջ մեր ազգին յաջողակութիւնը, գործունէութիւնը և հաւատարմութիւնը ամէն ազգ կը վկայեն. և եթէ այս պատուական հանգամանաց հետ վաճառականութեան կանոններն ալ և կրթնատումարն ալ, որ այս արհեստին հիմն է, արժանաւոր դաստիարակութեամբ սովրելու ըլլան, երկբայութիւն չկայ որ քիչ տարուան մէջ Հայոց ազգը մեծապէս պիտի յառաջադիմէ և պիտի հարստանայ։ Ուստի կըհամարձակիմք մեր ազգին երեւելեաց ուշադրութիւնը այս ազնուական արհեստին վրայ հրաւիրելու. յորդորելով որ իրենց զաւակները կամ ազգային արթուն պատանիները Փարիզի վաճառականութեանը դպրոցը կրթելու հոգ տանին, ուր քանի մը տարուան մէջ ձեռք բերելով այս արհեստը, մեծամեծ օգուտներ կրնան պատճառել Ազգին ընդհանրութեանը, երբոր այս կողմերը դառնալով վաճառականութեան կըհետեւին։

Ներկայժամ ցաւալի սրտիւ կըտեսնեմք որ Հայոց օրինաւոր վաճառատուններ խիստ քիչ կան Եւրոպայի մէջ. և Մանչեսթէրը հանելով՝ ուր քանի մը Հայ վաճառականներ հաստատուած են, ո՛չ 'ի Լոնտոն, ո՛չ 'ի Փարիզ, Մարսիլիա, ո՛չ 'ի Հոլանտա, 'ի Պելճիա և ուրիշ երեւելի մայրաքաղաքները Հայոց վաճառատուն չկայ։ Կարելի է կըպատասխանեն մեզ ոմանք, թէ այս օրինակ վաճառատուններ հաստատելու համար մեծ դրամագլուխ (սէրմայէ) կըհարկաւորի, և դրամը առայժմ հազուագիւտ է շատերուն քով։ Այս առարկութիւնը անշուշտ օրինաւոր է. բայց այդ բանին ճարը արդէն Եւրոպացիք գտեր են, և առջինիս բացայայտ օրինակ մը են, որուն պէտք է հետեւիմք։ Ընկերութեամբ և բաժնորդութեամբ (աքսիօն), այսինքն իւրաքանչիւրոք քիչ դրամ դնելով, մեծ դրամագլուխ մը ճարելը խիստ դիւրին է. բայց շիտակը այս օրինակ վաճառատան մը կառավարելը դժուար է. այսինքն վաճառականութե կանոնաց աղէկ տեղեկութիւններ պէտք է ունենան վերատեսուչները, և հաշուետումարաց վրայ մեծ ճշդութի բանեցնելու է։ Արդ՝ եթէ Փարիզի վաճառականութեան դպրոցէն տարին 3—4 հայկազուն աշակերտներ ելլեն. անշուշտ այս օրինակ բաժնորդական և ուրիշ ընկերութեանց կառավարութիւնը շատ դիւրութեամբ կրնան 'ի գործ դնել։ Ազգիս մէջ վաճառականութեան քաջ տեղեակ անձինք շատնալով, բնականապէս վաճառականութիւնն ալ կըծաղկի, առեւտրական ընկերութիններ ալ կըհաստատուին. որոնք ուրիշ շատ աղէկութիւններէ 'ի զատ, եթէ չեմք սխալիր, միաբանութեան և սիրոյ ալ յորդոր կրնան ըլլալ համազգի ժողովրդեան մէջ։

Կերեւի թէ Կեսարիայի Յոյները չորս ձեռքով բռնած են քաղաքիս Ամալթէա անուն յունարէն լրագիրը. որուն հոկտեմբերի 5 թերթին մէջն ալ երկար յօդուած մը հրատարակել կուտան գերեզմանատան կռուոյն վրայօք։ Հարկ չէ ըսել թէ բոլոր դիպուածները ուզածնուն պէս կարգի դրած ու գրած են։ Այլ Կեսարիայի քաղաքական ժողովոյն այս գործոյն վրայօք ըրած յայտարարութիւնը (մազպաթա) օրինաւոր կերպիւ չեղաւ, քանզի Յունաց ազգային հոգաբարձուները ներկայ չէին, կըսէ յիշեալ լրագիրը։ Բաց յայսմանէ հետեւեալ դիպուածն ալ կըկարդամք.

"Սեպտեմբերի 18ին՝ գիշեր ժամանակ ութսունի չափ Հայք, ինչպէս կըլսեմք, վերստին յարձակեցան Յունաց թաղը և տան մը մէջ մտան քարեր գտնելու համար, որ վէճի տակ եղած գերեզմանատունէն այն տեղ վերցուցած էին։ Բայց դժբաղդութեամբ մեր քահանաներէն մէկը անկեց անցնելով համարձակեցաւ յանդիմանելու այս մարդոց յանդգնութիւը, որոնք անողորմաբար ծեծեցին այս պատկառելի անձը։ Անգղիոյ հիւպատոսարանը այն տեղ մօտ ըլլալով՝ պահապան Տաճիկները (եասաքճի) ազատեցին զքահանան, և փախուցին զՀայերը. այլ առանց մեկնելու ժամանակը սպառնացան թէ հետեւեալ գիշերը նորէն պիտի դառնան յիշեալ պատճառանքին համար։ Սակայն Կեսարիայի տեղակալը (գայմագամ) այս բաները իմանալով՝ բոլոր նոյն գիշերը բաւական ձիաւոր զօրքով Յունաց թաղին չորս կողմը պաշարելով, արգիլեց անոնց առաջարկութեան գործադրութիւնը"։

Կեսարիայի Յոյները, ինչպէս կըտեսնուի, յառաջ բերելու օրինաւոր խօսք չունենալով, այս օրինակ զրպարտութեանց վրայ դրած են իրենց ակնկալութիւնը, որոնցմով կաշխատին արդարութիւնը խափանել։ Բարեբաղդութեամբ այս անգամ յարձակող Հայոց թիւը 80ի իջեցուցեր են և զէնքի վրայօք բան մը չեն ըսեր. քանզի 'ի սկզբան՝ ինչպէս լրագրոյս 372 թերթին մէջ հրատարակած եմք, 500 Հայ զէնք առնելով յարձակեցան գերեզմանատանը մէջ կըսէին։

Բարձրագոյն Դուռը՝ իւր սովորական նրբամտութեամբը, գիտէ թէ ինչ արժէք և ինչ նպատակ ունին այսպիսի զրպարտութիւնները։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

ԱՌ ԱՍՏՈՒԱԾԸՆՏԻՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՍՐԲՈՑ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՈՒՂԵՐՁ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ

Այն ինչ արփին ճաճանչագեղ՝ զհետս 'ի յերկրէն վերածէր,
Եւ քօղ նսեմ սփռէր մթան համայն բնութեան 'ի դադար,
Զայն բօթաբեր յանկարծ հնչեաց. և սիւզերք ետուն ձայն,
Ցաղէստալից յայն լուր անդէն՝ երկիրս ամէն տխրեցաւ.
Գոչէր հրեշտակն Սիոնի՝ աւա՛ղ որդիք Թորգոմայ...
Թափուր ուրեմն գահն այս սուրբ այսպէս մնալ եղև անկ.
Եւ մահն յանդուգն յայն ընտրեալ մերձիլ յանկարծ ժպրհեցաւ.
Աւա՛ղ Սիոն և քեզ Թորգոմ՝ ողբա՛ դու մեծդ Արարատ,
Ջիա՛րդ որ հովուէրն զհօտն Արամեան և աշխարհին էր պարծանք
Փախեաւ յերկրէ՝ թռեաւ յեթերս և թագ թափուր եթող զգահն։
Լուան երկինք զայդ ձայն ողբոց, և Սերովբէին հրեշտակ՝
Որ պահանորդ էր վիճակոյն հրամանաւն Աստուածեան,
Եւ 'ի յեթերս յերրորդութեան անդ՝ ուր կայանն էր փառաց՝
Եւ Կարողին նա ընդ առաջ մատեաւ 'ի սաղ զիւրն պատգամ.
Ո՞մս Հզօրին դարձեալ անդէն՝ զի՞ է ասէ Սերովբէդ՝
Է՞ր դու յշտապ՝ և այսպէս անձանձ՝ գաս արամագոյն յերեւան,
Մի՞ թէ Հայոսս է ինչ դիպեալ գործ անպատեհ յայս սերկեան,
Թէ մաքառել ժպրհի՞ն ընդ նա տարտարոսին գու խումբ՝
Եւ կամ դարձեալ սէգն այն բելեար՝ զեւր սինլքորս 'ի փաղանգ
Կազմեալ 'ի կռիւ՝ գուցէ ընդ ձեզ կամի մխել նա 'ի մարտ...

Ո՛չ Տէ՛ր հզօր՝ անդէն Սերովբէն կրկնէ՝ ո՛չ առամ տախտաց՝
Մխել 'ի մարտ երբէք իշխեն, ո՛չ և Հայոսին է ինչ չար.
Այլ որ գահուն էր՝ զարդ շքեղ՝ հին քաղաքիդ սրբանուէր՝
Էր և չէ ևս.... ախթուն սուրբ կայ անայր և ո՛ այլ
Քո սուրբ Հօտին առաջնորդեալ տարցէ փշանդ յաղթութեան։
Հրաման Լին անդէն հնչեաց՝ և տո՛ւք ասէ հապա ձայն՝
Սերովբէից, Քերովբէից, և որքան են վեցթեւեանց
Բառնալ զհոգին իմ յաղթութեան զքառամեան հովուական,
Եւ զաս տարեալ իմ Ընտրելոյ՝ տուք ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ նա է նա՝
ԶՈր 'ի տիոյն անդ մանկական իմ ընտրեցի Հովիւ Քաջ.
Զնա զարդ իմ Հեղինականեան ունին ափունք սփռուեալ.
Առ նա զգուշին իմ հովուական՝ տարեալ զայս բանս ասացէք
Արի՛ ով քաջ գեղ որ Լին ընտրեաց արժան սուրբ կոչման.
. . . .
Բա՛րէք քանիցս աւետաբերք յղին առ քեզ Բիւզանդիէ,
Ո՛չ ևս քարինք լցին կռիան տուրս Դոլայն զոր խնդրէն.
Աճապարեա՛ հապա Սորայն ճանապարհ 'ի վսեմ կարգել Թագ
Եւ երինեալ ծաղկունս սփռել 'դ տուք նորին սփռանաւք։
Իսկ որ ևս հեգ և շատ յետոյն 'ի պակասոյ եմ դաստ.
Սէրտ 'ի սրտէ զանկեղծ նուագս նորին ընդ սուրբ զարշապարս
Ցրեալ. մաղթել՝ երկնայինն ընտրեալ ձեռացն 'ի հաներ.
Եւ մշտամնունչ աղօթակեմ կեցցես ո՛վ Հայր յաւէտ վեհ։

Ի Կոստանդնուպօլիս 'ի 10 Սեպտեմբերի 1850։

Երգեաց
Նփոն Վարժապետ.

ՅՈՅՆ ԾԵՐՈՒՆԻԻ ՄԸ ԽՕՍՔԵՐԸ

(Շարունակութիւն և վերջ։) (1)

Մրջմի կանայք այսօրվան օրս հրաժարեցան իրենց գաղտնի կեանքէն. մրջմիները համարձակութեամբ մէկդի ըրին այն զգացողութեան ներքին քօղը որ զիրենք ծածկելով աւելի գեղեցիկ կըցուցնէր. այն քօղը որ զիրենք գեղեցիկ կ'ընէր միայն մէկու մը համար....

Սակայն բարեբաղդաբար շատերն ալ պահեցին իրենց սրտին պարկեշտութիւնը. պահեցին այն իրենց բնական տրուած պճնասիրութեան ազդեցմունքը, այնպիսի պճնասիրութիւն մը որ լռութեան ու գաղտնիքի մէջ կըփնտռէ իր զարդը. անոնք կ'ուզեն որ իրենց կեանքը՝ բարեբար վտակի մը նման խոտին տակէն սահելով երթայ ու չկամեցնէ ծաղկին ինքը ըլլալը իր ծաղկելուն պատճառը. անանկները կին կ'ըլլին. անոնք են այն հրեշտակները որ Աստուած մէ իրենց մեզի համար տուած երջանկութիւնը մեր սրտին կըհաղորդեն. Թէ որ աղանի ընեն ըսարութիւնդ. անատենը ամուսնութիւնը իր փոխճանին կըհանի, որովհետեւ ամուսնութիւնը կ'ըլլայ քու ապաւէնդ քու հո

(1) Տես լրագրոյս 363. 364. 367. 369. 371 և 373 թերթերը.

—Քանի մը ամիս կայ, քաղաքիս ազգային հոգաբարձուները զանազան պատճառաց համար իրենց հրաժարականը տուած ըլլալով, անցեալները 'ի ներկայութեան մեր գերապատիւ արքեպիսկոպոսին՝ նոր ազգային հոգաբարձուներ ընտրուեցան. և զայս ընտրութիւնը բարձրապատիւ Հայոց փոխանորդին շնորհացուաւ հաւանեցնելու. ուստի կը ցանկամք և կը յուսամք թէ նոր ազգային հոգաբարձուաց բարեսէր ջանիւքը օգտակար անօրէնութիւններ պիտի ըլլան։

Ընտրեալ յիշեալ հոգաբարձուաց անուանքը, որոնք գրեթէ երկու ամիսէ 'ի վեր սկսան իրենց դժուար պաշտօնը 'ի գործ դնել։

Պարոնայք
Յակոբ Վէմեան։
Եղիազար Կարապետեան։
Մահտեսի Պօղոս Պարծանքեան։
Յովհաննէս Պալապանեան։
Մահտեսի Յովհաննէս Աճեմեան։
Յովհաննէս Ոսկանեան։

Մեսրոպեան ուսումնարանին և որբոց Հաւխանեանց դպրոցին հոգաբարձու կարգեցան անցեալ շաբթու։

Պարոնայք
Մահտեսի Յարութիւն Բէօլէեան։
Մահտեսի Գրիգոր Պէրղամացի։

Գանդանէն (Չինաստան) անցեալ շաբթու նամակ մը ընկալաք օգոստոսի 10—22 թուականով, որ յիշեալ քաղաքը գտնուող այժմեան Հայ բնակչաց ցուցակը կը պարունակէ. զոր ահաւասիկ կը հաղորդեմք մեր ընթերցողացը։

"Ցուցակ հայազգի բնակչաց 'ի Գանդոն։
Պարոնայք
Յուսէփ Ղազար Աղաբէգ։
Յովհաննէս Ղազար Աղաբէգ։
Մկրտում Գալուստ Մկրտում։
Կարապետ Գուկաս Խօջամալ։
Աէթ Յուսէփ Աէթ։
Ստեփաննոս Գ. Յովհաննէս։
Տիկին Դշխոյ Աէթ։
Պարոնիկ Սամուէլ Աէթ։
Ի Շէնդհայ.
Պարոն Վարդան Պօղոս Որդանեան։

Տիկնայք Հայոց չեն եկեր յայս կողմն աշխարհի մանաւանդ 'ի Գանդոն. ուստի տիկին Դշխոյ Աէթն առաջին և միակ հայազգի տիկինն է, որ բնակի այժմ 'ի Գանդոն։

Իբր 45 ամօք յառաջ պարոն Գրիգոր Մարգար Բաբում քաջածանօթ հայազգի վաճառականն բնակէր 'ի Գանդոն. սակայն զգերդաստան իւր ունէր 'ի Մաքաւ, առ 'ի չգոյէ հրամանի կայսեր Չինաց զի օտարական կանայք բնակեսցին 'ի Գանդոն":

Այս առթիւ մեր յարգոյ Թղթակիցը կը ծանուցանէ մեզ թէ Տաճկաստանի ափիոնին գինը 480 թալեռ է բիքուլը։

—Կալկաթայի Անգլիերէն օգոստոսի 15և30 թերթերը անցեալ շաբթու հասան մեր ձեռքը։ Առաջին թերթին մէջ Կալկաթայի բնակչաց թիւը հրատարակուած է ըստ աշխարհահամարին՝ որ առաջակայ տարւոյս մէջ եղեր է. և որուն համեմատ յիշեալ մայրաքաղաքին ամէն բնակչաց թիւը 454 695 հոգիի կը հասնի, այսինքն.

Հայք	892	հոգի
Եւրոպացիք	6·233	„
Եւրասիացիք	46·115	„
Չինք	847	„
Ասիացիք	15·335	„
Հնդիկք	274·355	„
Մահմետականք	110·918	„
ընդամէնը	454·695	հոգի

—Մինկափուրի Ստրէյթս-Թայմզ լրագրին վերջին երկու թերթերը զոր ընկալաք, օգոստոսի 15 և սեպտեմբերի 1էն են. որոց մէջ նշանակութեան արժանի երևելի դէպք մը չեմք տեսներ։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, 7 Հոկտեմբերի.

Օսմանեան խնամոտ կառավարութեան մարդասէր խնամոց նպատակը այն է, որ Տաճկաստանի մէջ բնակող իւրաքանչիւր ազգին կեանքը, ստացուածքը և պատիւը ըստ ամենայն մասին ապահով ըլլան. և գոհութիւն Աստուծոյ, նոր բարեկարգութեան (Թանզիմաթին) հաստատուելէն 'ի վեր ամէն ազգ առհասարակ այս անգին շնորհը կը վայելէ։ Եւ եթէ երբեմն օրինազանցութիւն մը պատահի ըստ այսմ մասին, Բարձրագոյն Դուռը իւր սովորական արդարասիրութիւը, պատրաստ է միշտ անաչառութեամբ դիպուածը քննելու, և արժանաւոր կերպիւ պատժելու յանցաւորները։

Մօսէրս Բրուսիոյ աէրութեան հպատակ հրեայ մը Դամասկոսի կառավարչին հրամանաւ բանտարկութեամբը սաստիկ ծեծ ուտելէն ետև մեռեր է։ Այս ցաւալի դէպքին պարագաները ճշդիւ յայտնի ըլլալով, Բարձրագոյն Դուռը անմիջապէս որոշեց որ անաչառ քննութիւն ըլլայ. ուստի հրաման յուղարկեց Մեծապատիւ Նամիք էֆէնտիին, որ գրեթէ տարիներս կայ Պէրութ կը գտնուի կարևոր պաշտօնիւ մը, որպէսզի անմիջապէս Դամասկոս երթայ ընկերութեամբ մայրաքաղաքիս Բրուսիոյ դեսպանատան առաջին թարգման մսիւ Վօսճիալիչին։ Այս պաշտօնատարը արդէն մեկնեցաւ, և մանրամասն քննութենէ ետև, անօտարակոյս յանցաւորները անաչառութեամբ պիտի պատժուին ըստ օրինաց։

Կայսերական հրովարտակաւ հետևեալ փոփոխութիւնները 'ի գործ դրուեցան։

Ուրֆայի նախորդ տեղակալ միրմիրան Հիւսէին փաշան Այտընի տեղակալ կարգեցաւ փոխանակ Օսման էֆէնտիին որ հրաժարեցաւ։

—Մահմուտ պէյը, որ Գամիկայի ընդհանուր կուսակալ Խայրէտտին փաշային որդին է, միրմիրանի աստիճան առացաւ։

—Անգղիոյ դեսպան փոխանորդը Աթրէթֆորտ Քէնինկը՝ ընկերութեամբ իւր գերդաստանին, և դեսպանատան պաշտօնատարաց մէկ մասին Ըտիլըբ անուն Անգղիոյ աէրութեան շոգենաւով անցեալ շաբթու ճամբայ ելաւ մինչև Այնօրող ճամբորդութիւն մը ընելու, և քանի մը օրէ ետև վերադարձաւ 'ի մայրաքաղաքս։

—Ամսոյս 5ին սուրբ Երուսաղէմի ամենապատիւ տէր Յովհաննէս նուիրակ արքայն Պատրիարքը իւր հոգևոր բարձր պաշտօնին յանկացեալ փառաւոր նշանը ընկալաւ Բարձրագոյն Դռնէն։ Յիշեալ սրբազանը՝ եթէ Տէր կամեսցի, մինչև տասնեհինգ օր ճանապարհ պիտի ելլէ առաքելական սուրբ գահը երթալու։

—Իզմիրի գաղղիարէն լրագրոյն հրատարակիչ մսիւ Էտուարը, որ գրեթէ ամիսէ մը 'ի վեր Կոստանդնուպոլիս կը գտնուէր, պատիւ ունեցաւ օգոստափառ Սուլթանին ներկայանալու, որ իւր սովորական մարդասիրութեամբը ընկալաւ զինքը։

—Եգիպտոսի կառավարութեան արտաքին գործոց նախորդ պաշտօնեայ փոխանորդ Էրթին պէյը անցեալ ամսոյ 30ին Պէրութի շոգենաւով հասաւ 'ի Կոստանդնուպոլիս Իզմիրէն անցնելով, և նոյն օրը այցելութեան գնաց բարձրապատիւ մեծ Եպարգոս Ռէշիտ փաշային։

—Մէկ երկու շաբաթէ 'ի վեր քանի մը անգամ զօրահանդէս և զինուորական կրթութիւն եղաւ։ Ամէն կերպ հոգատարութիւնը 'ի գործ կը դրուի միշտ զօրաց բանակին յառաջդիմութեանը համար. որ օրըստօրէ ևս առաւել կրկրթուի և կը զօրանայ ընդհանուր մեծ զօրապետին անխոնջ և գործունեայ ջանիւքը։ Այժմ Տաճկաստանը 130 հազար կանոնաւոր պատրաստ զօրք ունի առանց հաշուելու ազգային զօրքը (րէտիֆ), որոց թիւը 300 հազարէն աւելի է։ Ազգային զօրքը, ինչպէս յայտնի է հինգ տարի ծառայութիւն ըրած են բանակին մէջ, և ամէն տարի կրկրթուին իրենց քաղաքը, և այս կրթութեանց համար յատուկ ժամանակներ սահմանուած են։

—Կառավարութիւնը մանաւոր հոգ կը տանի շոգեշարժ նաւարկութեան վրայօք։ Արդէն երկու շոգեշարժ ֆաէկոթ կը շինուին, և լմնալու վրայ են. որոց մ'քենաները ապսպրուեցան 'ի Լոնտոն։ Սոնցմէ իւրաքանչիւրը 450 ձիու ուժ պիտի ունենայ։ Բաց յայսմանէ կառավարութիւնը հրաման տուաւ որ 7 պզտիկ շոգենաւ շինուին, Վօսֆորի մէջ ծառայելու համար և առագաստաւորնաւերը այս նեղուցէն քաշելու համար։

—Մեծ Եպարգոսին նախորդ խորհրդական, և արդարութեան բարձրագոյն ժողովոյն անդամ Հաճի Եդհէմ էֆէնտին անցեալ ամսոյ 27ին մեռաւ՝ քանի մը օր հիւանդութենէ ետև։

—Դրապիզոնէն հասած լուրերը կը ծանուցանեն թէ այս քաղաքէն մինչև 'ի Կարին նոր ճանապար

դուսդ հոգը և կ'ըլլաս երջանիկ. աստուածահաճոյ Բայց սիրտ մը մնացածմունք մը դարձեալ զիս կը պաշարէ, և գույց կրտաւմ. ահ, մարդ, մարդ, անիմանալի էակ մըն է մարդս, այնչափ բաներու խելք կը հասցնէ. ամենայն արհեստ, ամենայն գիտութիւն կը հնարէ. և երբոր իր վրան գայ բանը, երբոր ամենայն հնարք ու խելք պէտք է բանեցնել իր ամենապիտի հոգւոյն երջանկութեանը համար՝ բոլորովին խորունկ ագիտութեան մէջ կը թաղուի. կամ թէ արդեօք աւելի անիմանալի ու մանաւանդ յիմար կ'ըլլայ ըսենք երբոր վայրկենի մը մէջ իր երջանկութեան հարկաւոր եղածը կ'ըմբռնէ ամէն իր տարածութեամբը, ու այս հոյակապ շէնքը իր ձեռքովը ինչպէս երկինք բարձրացնելու տեղն, վայրկենի մը մէջ կ'աւրայ կրակը ու իր ձեռքովը հիմնայատակ կործանելով զան, կընստի իր մոխրոյն վրայ և կ'ողբայ. ահա մարդս։

Մէկտ պիտոր մտալին մարդիկ. պիտոր ըսեն ու չիմանան. պիտոր տեսնեն ու չհաւատան։ Անթիւ խուժան մը այսօր անցաւ քովէս ու ոչ ոք աչքը դարձուց իմ կողմս. ինչերնուն պէտք է ալ քուռութիւնը և արցունքը, երբոր իրենք հանգիստ ու զուարթ կ'երթային։ Դու միայն ուշադրութիւն ունեցար իմ վրաս. իմ խեղճութիւնս քեզ շնոր-

հեցուց և ազնիւ սրբութիւնս քեզի ձանձրութիւն մը տուաւ. Աստուած քեզ օրհնէ որ զիս մտիկ ընելով քիչ մը երած սիրտս մխիթարեցիր։ Եւ հիմա անձրևը նորէն չսկսած գնա ընտանեացդ գիրկը ու թող զիս իմ Աստուծոյս։ Ահ, վաղը մեկնիօր երբոր աշխարհքիս ուրախութեանց մէջ սիրտդ ընկղմած՝ յանկարծ թէօր լսես հեռուէն կայծակին որոտալը, յիշէ այս գիշերս. երբոր առբեգակը բնութիւնը կենդանացնելով փայլի բոլոր երկրիս երեսը՝ նաև իմ գերեզմանիս վրայ, յիշէ իմ զրկումս ու աղօթէ. երբոր երբեմն հօս տեղվանքէն անցնելով աչքդ հանդպի այս կոտր հողին վրայ ուր հիմա կըկենամ և ուր քիչ ատենէն պիտոր թաղուիմ, չնայի մի՛ անցնիր ու երթար, կեցիր քիչ մը ու ըսէ գոնէ այսչափ միայն. "Հոս տեսայ մէկը որ որանց կուլար":

Ասանկ եղեր էր այս խօսքերուս վրայ, որ կարծես թէ ներսից իւս բան մը վաղելով ձայնս բոլորովին խեղդեց, կտրեց շունչս. ուստի առանց խօսք մը կարենալու ըսել, միայն մէկ հատ տաք արցունք մը թափելով Ծերունոյն ցուրտ ձեռքին վրայ, ելայ գացի լի տրտմութեամբ և սիրաս փղձկած։ . . . .

Բ.

Վեց օր անցաւ այս գիշերային տեսութենէն ետքը։ Օրմը կանուխ ելայ տունէն. դեռ արևը չէր երևնար. թանձր մառախուղ մը մթնոլորտը պատելով կ'իմացնէր որ օդը գեղեցիկ պիտոր ըլլար։ Յիշեցի յանկարծ ծերունին ու երկնցայ դէպի գերեզմանատունը։ Երբոր հասայ, փուշ տեղը աչքերս փնտռեցին զծերը. քիչ մըն ալ առաջ գացի . . . տեսայ մէկ փոս մը դեռ նոր գոցված ու վրան ալ ծերոյն ցուպն ցցած գաւազանը չորս կողմս նայեցայ, ձայն ձուն չկար. միայն աշնանային թռչուններէն մէկը կէս դեղին ծառի մը մէջ պահվտած, իր տրտում երգովը չյտեմ զո՞վ կ'ողբար. չյտեմ որերինս աւելի ողբալի էինք. ծե՞րը որ մեռաւ, չէնէ ես որ կ'ապրիմ։

* * *

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՔ

Պէտք է կամ մտիկ ընել, կամ անանկ խօսք զրուցել որ լռութենէն աւելի արժէք ունենան։ — Աւելի աղէկ է որ քաոս տեղը քար մը նետես, քան թէ անօգուտ խօսք մը ըսես։

հին շինութիւնը մեծ գործունէութեամբ յառաջ կերթայ, և երբոր կատարելապէս լմննայ, կառավարութիւնը անտարակոյս պիտի քաջալերուի ուրիշ այս օրինակ հասարակութեան օգտակար երևելի շինուածոց ձեռք զարնել։

ՄԱԿԵԴՈՆԻԱ. Սէլանիկ, 28 Սեպտեմբերի։ Այս օրերս Պանիայէն հասած լուրերը կըծանուցանեն թէ բարեկարգութիւնը կատարելապէս հաստատուեր է այս նահանգին մէջ թէ՛ նիւթականապէս և թէ՛ բարոյականապէս։ Բարձրագոյն Դրան հրամանաց ամենևին արգելք մը չըլլար, հարկապահանջութիւնը նոր կարգադրութեանց համեմատ 'ի գործ կըդրուի, և տէրութեան բանակին զօրքը կանոնաւոր կերպիւ կառնուի։

Մեծաշուք Ահմէտ Ռասիմ էֆէնտին, որ Օսմանեան կառավարութեան կողմանէ գործակալ է 'ի Սէլանիկ և 'ի Սէրէզ, ուստի Սէլանիկ բնակող Հելլենացւոց անցագիրերը (բասաբորթ) քննելու և այս պաշտօնը խիստ արդարութեամբ և անաչառութեամբ 'ի գործ կըդնէ։

ԵԳԻՊՏՈՍ. Աղէքսանդրիա, 28 Սեպտեմբերի։ Բարձրապատիւ Աբպաս փաշան, որուն առողջութիւնը բաւական վիճակի մէջ է, Գահիրէ կըգտնուի և միշտ զբաղեալ է Եգիպտոսի յառաջդիմութեանը և ժողովրդեան բարօրութեանը վրայօք։ Հանգստութիւնը ամէն տեղ կըտիրէ կառավարութեան աշալուրջ հոգատարութեամբը։ Քոլէռան բոլորովին դադրեցաւ 'ի Գահիրէ, բայց Աղէքսանդրիոյ մէջ քանի մը օրէ 'ի վեր մէկ երկու դէպք նորէն պատահեցաւ. սակայն տարակոյս չկայ թէ շուտով պիտի դադրի։

Յաջորդ ամսոյն մէջ Նեղոսի ջանկապաւին շինութիւնը պիտի շարունակուի։ Այս հսկայ գործը, զոր Մէհէմմէտ Ալի փաշան սկսաւ, կը յուսացուի թէ գալ տարի կըլմննայ։

Նեղոսի ջուրերը այս տարի ըստ սովորութեան մինչև 23 կանգուն բարձրացան. սակայն փոխանակ 20—25 օր դիմանալու, 10 օր միայն տևեց։

Հիւպատոսաց խումբը պատրաստութիւն կըտեսնէ Գահիրէ երթալու։ Առևտրոյ պաշտօնեայ փեսափայլ Էդհէմ փաշան և արտաքին գործոց պաշտօնեայ վսեմափայլ Ստեփան Պէյը մեծ յաջողութեամբ և խոհեմութեամբ 'ի գործ կըդնեն իրենց բարձր պաշտօնը։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳՂԻԱ. Լոնտոն, 7 Հոկտեմբերի ըստ նոր տումարի։ Վեհափառ Թագուհւոյն նախագահութեամբը ժողով մը եղաւ 'ի Պէլմօրէլ, ուր ներկայ էին իր օգոստափայլ ծակից Ալպէրթ իշխանը, լորտ Ճօն Ռասէլը, սըր Ֆրէնսիզ Պէրինկը և քանի մը ուրիշ երևելի պաշտօնատարներ։ Այս ժողովոյն մէջ որոշուեցաւ որ խորհրդարանը մինչև նոյեմբերի 2—14 դոց մնայ՝ փոխանակ մինչև 3—15 հոկտեմբերի գոց մնալու, ինչպէս որ 'ի սկզբան որոշուած էր։

—Թագուհւոյն հրամանագրովը քանի մը գլխաւոր փոփոխութիւններ եղան. Մօրիս կղզւոյն կառավարիչ սըր Ճ. Մ. Անտէրսոնին Սէյլանի կառավարութիւնը յանձնուեցաւ։ Միստր Ճ. Մաքոլէյ Մօրիս կղզւոյն կառավարիչ կարգեցաւ։ Սըր Տընի Լըմարշան ատենադպիր անուանեցաւ պատգամաւորաց ժողովոյն՝ փոխանակ հանգուցեալ միստր Լէյին։ Սըր Վ. Մ. Կոմ զօրապետը Հնդկաստանի բանակին ընդհանուր հրամանատար կարգեցաւ փոխանակ Չարլ Նափիէին, որ իր պաշտօնէն հրաժարեցաւ։ Սըր Կոմ զօրապետը իր լծակցովը երէկ Լոնտոնէն մեկնեցաւ Թրիէստ երթալու, ուսկից Աղէքսանդրիա պիտի երթայ, և անկէց Սուէզի ճանապարհաւ իր բարձր պաշտօնին երթալու է։

—Մօրնինկ Քրօնիքըլ լրագիրը կըսէ թէ, ծովապետութեան լորտերուն մէջ առաջարկութիւն կըլլայ որպէսզի Իռլանտայի և Անգղիոյ մէջ ծովուն տակէն ելեքտրական հաղորդակցութիւն հաստատեն, ինչպէս որ Տուվրի և Քալէի մէջ, այսինքն Անգղիոյ և Գաղղիոյ մէջ հաստատուեցաւ։

—Գաղղիացի ճարտարապետ մը Ֆերտինան Լըմէթր անուն, առաջարկութիւն մը ըրած է Տուվրի և Քալէի մէջ օդակառք (աէրօսթաթիք) կամուրջ մը շինել, և անոր վրայէն կանոնաւոր երթևեկութիւն հաստատել Անգղիոյ և Գաղղիոյ մէջ։

—Հաշիւ կըլլայ որ Լոնտոնի մէջ Օմնիպիւս ըսուած կառքերուն տարեկան եկամուտը երեք միլիոն լիրա սթէրլինի կըհասնի (330 միլիոն ղրշ.)

—Նորագոյն և ճիշդ ստորագրութիւն մը յայտնի կըլլայ, որ ամէն երկուշաբթի առաւօտ 200—220 հազար նամակ կըհասնին 'ի Լոնտոն զանազան կողմերէն։ Այս բանէն կրնայ մէկը մակաբերել թէ որքան մեծ է առևտրական շարժումը յիշեալ մայրաքաղաքին, և որչափ դիւրին և բարեկարգ հաղորդակցութիւն ունի դուրսի հետ։

ԳԱՂՂԻԱ. Փարիզ, 8 Հոկտեմբերի ըստ նոր տումարի։ Ներքնական հանգստութիւնը կըշարունակուի. բայց միտքերը ամենևին հանդարտ չեն. քաղաքական զանազան կուսակցութիւնները ամէն կերպ միջոցները 'ի գործ կըդնեն իրենց գաղափարները և խորհուրդները յառաջ տանելու համար։ Իր կողմանէ Լուտովիկոս Նաբոլէոնին կառավարութիւնը անգործ չինար, այլ ամէն հարկաւոր պատրաստութիւնները կըտեսնէ թագաւորական կուսակցութեանց ազդեցութիւնը տկարացնելու և ջնջելու համար, եթէ կարելի է։ Հասարակապետութեան Գահերէցին բոլոր ջանքը և նպատակը առ այժմ այն է, որ իր իշխանութեան պայմանաժամը երկընցնէ մինչև տասը տարի։ Ըստ երևմանց շատ մարդիկ այս առաջարկութեան կուսակից պիտի ըլլան, ոչ թէ ուրիշ բանի համար, բայց միայն խռովութեան վրդովմանց պատճառ չտալու համար՝ որ կըվախցուի թէ նոր գահերէցի մը ընտրութեան ժամանակը պիտի ըլլայ։

—Հասարակապետութեան Գահերէցը ամսոյս 6ին ընկալաւ Սպանիոյ Թագուհիէն ինքնագիր նամակաւ մը Ոսկեգեղմն կարգին պատուոյ նշանը։ Այս այն նշանն է, որ Կարոլոս Հինգերորդ կըկախէր իր պարանոցը։

—Օդագնաց գունդը մօսիւ Կոտարին, որուն մէջ կըգտնուէին Կոտար եղբարք, և ուրիշ չորս հոգի, ամսոյս 6ին կիրակի օրը կէսօրը 5½ ժամ անցած Փարիզէն մեկնելով, նոյն գիշերուն ժամը 10ին բաւ Լըբայըցուց իջաւ 'ի Ժիլ, որ Օդենտի և Պուրժի մէջ տեղ կիյնայ։ Չորս կէս ժամու մէջ 100 փարսախ միջոց ճանապարհ ըրեր է։

—Հասարակապետութեան գահերէցը շարունակ զօրահանդէս և զինուորական նախաճաշիկ ընել կուտայ։ Այս բանին նպատակը յայտնի է, այսինքն զօրաց բանակին համակրութիւնն շահիլ, և հասարակութեան աչքը փոխցնել։ Կառավարութեան այս ընթացքը անհամաձայնութեան մէջ կըպահէ միշտ քաղաքական անձինքը, որոնք կըդատեն նաև որ այս պատճառաւ անօգուտ ծախք կըլլան։ Ի վերայ այսր ամենայնի հրաման տուեցաւ որ ամսոյս 10ին նորէն զօրահանդէս մը ըլլայ Սաթորիի դաշտը. ուր 30 հազար զօրք ներկայ պիտի գտնուին։ Այս զօրաց փոխադրութիւնը կըհաստատեն թէ 30 հազար ֆրանքէն աւելի ծախք պիտի պատճառէ հասարակապետութեան գանձուն։

—Պելճիոյի Թագուհւոյն առողջութեան վիճակը օրըստօրէ կըծանրանայ, իր արքայազուն եղբարքը և մայրը Օռլէանէն եկան զինքը տեսնելու և մխիթարելու համար։

—Փարիզի գերապատիւ Արքեպիսկոպոսին հրատարակած պաշտօնական թղթոյն համար, Իւնիվէր լրագիրը կըշարունակէ միշտ իր գիտցածին պէս պաշտպանել եկեղեցականները, և անոնց մէջ յանցաւոր գտնուածները ևս արդարացնել կուզէ, օրինակի համար Դուրինի և Քալարիի Արքեպիսկոպոսաց օրինազանց ընթացքը, իբր առաքինութիւն կըպատմէ, և այլն։ Այս բաներուն համար գայթակղական բանակռուութիւն և վիճաբանութիւններ կըլլան լրագրաց մէջ, որ անտարակոյս մեծ վնաս կըպատճառէ կրօնին. և այս բանին համար էր որ Փարիզի Արքեպիսկոպոսը կըդանգատէր Իւնիվէրին դէմ։

ՌՈՒՍԻԱՍՏԱՆ. Օգոստափառ Ռուսաց Կայսրը սեպտեմբերի 8—20ին հասաւ 'ի Մոսկուա. իսկ օգոստափառ Կայսրուհին՝ ընկերութեամբ Հոլանտիոյ Լուիզա իշխանուհւոյն և իր դստեր Մարիա իշխանուհւոյն, նոյն ամսոյն 15—27ին հասաւ Վարշավիայէն գալով։ Պետրբուրկի լրագիրը կըծանուցանէ 'ի պաշտօնէ, թէ մօսիւ տը Մէյէնտորֆ սեպուհը, որ Ռուսաց Կայսեր լիակատար իշխանութիւն ունեցող արտաքին կարգի դեսպան էր 'ի Պէրլին, նոյն պաշտօնիւ Վիէննա

Անցեալ ամսոյ 29ին Արշալուսոյ 373 թերթին մէջ հրատարակուած հանելուկին լուծումնը, որ յուղարկեցաւ մեզ 'ի Կոստանդնուպոլսոյ։

1. Հանելուկդ Արեգակն է,
Հինգ բաղաձայն՝ չորս պարզձայն է,
Երեք վանկով՝ կարծեմ այս է,
Ինն ալ լման՝ ուրիշ բառ է։
2. Գրերն իրաւ՝ երկու կերպ է,
երկու ծ ու՝ երկու ա է,
Միտքը այստեղ՝ ան ըսել է,
Եւ ինչ ըլլալուն՝ ծայր մը տալ է։
3. Հայոց քիչ բառ՝ կայ — ղ — սկսած,
Շատ ալ չըլլար՝ — ե — վերջացած.
Ինծ է մնացեր՝ որ գրիչս առած,
Դժուար խնդրոյս՝ ձեռք եմ զարկած։
4. Հին գրքերու՝ մէջ կըտեսնեմք,
Այս — գրերս՝ որ օ կըհնչեմք.
Օտար լեզուէ՝ փոխ առած եմք,
Ականջի զարդ՝ օղ տեսած եմք։
5. Ասոր համար՝ հաշիւ կուզէր,
Արեգակը՝ չէր գտնուեր.
Գրոց թիւը՝ այս է եղեր,
Աշխատանքս՝ հոս չեմ գրեր։
6. Տարբերքով ծառն՝ կըմնանի.
Կըլակէն գառ՝ վախ մը չունի.
Պտուղն ծառէն՝ միշտ կըքաղուի,
Փայտէն մոխիր՝ ալ կ'արտադրի։
7. Զօր բան մըն եմ՝ աղէկ գիտեմ,
Զայն մի հաներ՝ մամուլը նետեմ,
Ամուր սիմեմ՝ եղբ հանեմ,
Այդ հեղանիւթն՝ ըլլալդ կ'ըսեմ։
8. Կրակ ըզմէ շատ՝ լաւ կ'ըլլամ,
Բարակ ազգաց՝ կուգայ անհամ,
Ոնես ծամեմ՝ բերանդ տամ,
Զես ալ ըսեր՝ թողես գտնամ։
9. Գաղղիացին չունի ղ գիր,
Անգղիացւոյն՝ —ն է գիտցիր.
Մէկին ղ էն՝ —ն չիզատուիր,
Միւսին է նաւ՝ չէքի տեղ գիր։
10. Ամէն ազգը՝ ունի —ծ.
Տղոց բերանն՝ է ալ ինկած.
Գիտցող չըկայ՝ որմէ՞ն եկած,
Հայն ալ չունի՝ տես —եղծ—ած։
Բանիս մէջի՝ գրերուն հետ,
Հ — յ գրերս՝ դիր առաջ ետ.
Յարմարելու՝ ըլլաս աղէկ,
Հետևեալներն՝ կ'ելլեն մէկ մէկ.
Տարին հ գրով՝ կըգտնես հող,
Արով մէյմալ՝ կ'ըլլայ ահ դող.
Յ գրով կ'ընես՝ ծառայն յաղթող,
Սիգ ողելով՝ կ'ըսես հա՛յ գող։
Հայր թուաւ՝ եղբայր նայէ,
Այծը աղէկ՝ կաթ տուող է.
Հայը Նոյին՝ տանէն է.
Մեր նախնիքն ալ՝ մեզի հաւ է։
Բանի հեղ է՝ հեղեղ կ'ելլէ,
Ասանկ քանի՝ բառ ալ շատ է.
Այն իրաւ՝ որ մոլբայ է,
Յն կ'ըլլայ նախդիր՝ ան ալ վերջն է։
11. Ա — Աստուած է՝ փոխեր մէկը։
12. Ե — շուներ այս մէկն ալ կայ հետը.
13. Ա — ղէ յայտնեց՝ սրտին ցաւը.
14. Ո — ինչ եղաւ՝ հայիմ մէյմը։
15. Ա — ծ զմեղաւոր տէր մեր Աստուած,
Մաէ թէ՝ նա ոչ էած.
Փառք տալու է՝ հոս մրարած,
Ինչպէս — ալ՝ վերն եմք պատուած։
16. Ո — ւոյն հանքին՝ ան չէ անշահ.
17. Ո — ղը կ'առնեն զանկուշտն ագահ.
18. Ա — ղ աղը՝ ետքը տուր պահ.
19. Ա — ն չինայ՝ չունի ալ մահ.

պիտի երթայ, փոխանակ Մէտէմ կոմին, որ հրաժարեցաւ իւր պաշտօնէն ։

ՍԱՐՏԷՆԻԱ. Դուրին, 11 Հոկտեմբերի ըստ նոր տումարի ։ Դուրինի Արքեպիսկոպոսին և Քալյարիի Արքեպիսկոպոսին դատապարտութենէն և աքսորուելէն ետև խաղաղութիւն և հանդարտութիւնը որ ըստ օրէ կըհաստատուէր բոլոր տէրութեան մէջ. և ընդհանրապէս կը յուսացուէր թէ Հռոմի կառավարութիւնը վերջապէս պիտի զիջանի և պիտի ընդունի սիրով Սիգարտեան օրէնքը. մանաւանդ որ Սարտէնիայի կղերին մէկ մեծ մասը ամենևին ընդդիմութիւն մը չցուցըներ այս օրինաց ։ Այլ կը յուսացուի թէ Բիէմոնդէի եպիսկոպոսաց ժողովոյն աղերսագիրը, որ Վիլլանովէթա քաղաքը ըրին և Պիոս Իններորդին յուղարկեցին, մեծ ազդեցութիւն պիտի ընէ ։ Քանզի յիշեալ եպիսկոպոսները այս աղերսագրով կաղաչեն զՊապը, որ անձապարէ հաշտութիւն ընելու կառավարութեանը հետ՝ ընդունելով զՍիգարտեան օրէնքը, որ ազգային հաւանութեամբը հաստատուեցաւ. քանզի խիստ վտանգաւոր հետևութիւններ կրնայ ծագիլ կըսեն, եթէ այս երկպառակութիւնը երկար տևելու ըլլայ ։

Բինէլլի աբբեթին տակաւին Հռոմէն չդառնալը աներարկելի աղէկ նշան մըն է այս ցաւալի խնդրոյն յաջող վախճան մը ընդունելուն ։ Կըհաստատեն թէ Կարտինալ Անդոնէլլին 'ի սկզբան մեծ դժուարութիւններ յառաջ բերեր է, և չուզեր է այս գործոյն կարգադրութեանը վրայօք խօսիլ մինչև որ Դուրինի Արքեպիսկոպոսը բանտէն չհանեն. բայց երբոր Բինէլլի աբբեթը այս ընթացքին պատճառաւ կըպատրաստուի եղեր իւր հայրենիքը դառնալու, այն ժամանակը յիշեալ Կարտինալը իւր ընթացքը փոխեր և սկսեր է հաշտութեան վրայօք խորհրդակցութիւն ընելու ։

ԱՄԵՐԻԿԱ. Նոր Եորք. 1–13 Սեպտեմբերի ։ Ամսոյս 8ին ըստ նոր տումարի ահագին մրրիկ և յորդ սաստիկ անձրև պատահեցաւ, որ երեք օր շարունակելով սոսկալի վնասներ պատճառեց Նոր Եորքի, Բենսիլվանիայի, Մարիլանտի և ուրիշ նահանգաց մէջ ։ Աշխարհ ստացուածոց եղած վնասներէն 'ի զատ, որոց գումարը գրեթէ չորս միլիոն թալէրի կըհասնի, դժբաղդութեամբ շատ մարդիկ ալ իրենց կեանքը կորուսին ։ Անձրևը այնպիսի ահագին կերպիւ մը կըտեղար, որ կըսեն թէ նոր ջրհեղեղ մըն էր. քանզի երևակայելու է թէ Սան Լօրէնցոյի ծովածոցէն մինչև Մեքսիքոյի ծովածոցը եղած անչափ միջոցը ամենն ալ ջրով ծածկուեցաւ. ուստի բազմաթիւ աներ, ուրիշ շինուածքներ, կամուրջներ և ջաղացքներ կործանուեցան, և շատ գերդաստաններ ևս աւերակաց տակ թաղուեցան բոլորովին ։

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Զմիւռնիա, 13 Հոկտեմբերի.

Նահանգիս բարեխնամ կուսակալ բարձրապատիւ Հալիլ փաշային հայրական կառավարութեանը անդորրութիւնը և բարեկարգութիւնը ամեն տեղ կըտիրէ. և հասարակութիւնը այս անգին բարիքը վայելելով՝ օրհնող է միշտ օգոստափառ Կայսեր երկար կենացը, և փաշային երջանկութեանը համար։

—Կոստանդեան մեծապատիւ և ուսումնական Համբաւեալ Գրիգոր աղան, որ ընկերութեամբ Չէլիկեան Թադէոս աղային՝ 6 ամիսէ 'ի վեր Հայաստան և Վրաստան ճանապարհորդութիւն կընէ և սուրբ Էջմիածին այցելութեան երթալով վեհափառ սրբազնասուրբ Կաթողիկոսին հետ տեսնուելու պատիւ ունեցաւ, անցեալ շաբթու հասաւ 'ի Կոստանդնուպոլիս Դրապիզոնի ճանապարհաւ, և ամսոյս 15ին կըպատրաստուի Իզմիր ։

—Վաստակաւոր Նուպար պէյը՝ ընկերութեամբ իւր ազնուազուն ծնողահաստ ընտանեաց Հինգշաբթի առաւօտուն աւստրիական շոգենաւով Կոստանդնուպոլիսէն հասաւ Իզմիր. և հետևեալ օրը շարունակեց իւր ճանապարհորդութիւնը Աղեքսանդրիա երթալու ։

—Լրագրոյս նախընթաց թերթին մէջ հրատարակուած հանելուկին լուծմունքը՝ գտնողին սոսկ բաղդաւորութեամբ Բանաստեղծին մէջ կըտեսնեն մեր յարգոյ ընթերցողները ։ Բայց արժան կըհամարիմք ծանուցանել, թէ ուրիշ մէկ ազնուական անձ մը ևս միևնոյն ժամանակին իւր յատուկ նամակաւը յայտնած է մեզ 'ի Կոստանդնուպոլսոյ յիշեալ հանելուկին լուծմունքը, խնդրելով որ չհրատարակեմք իւր անունը ։ Ի վերայ այսր ամենայնի խոստացեալ պարգևին վրայ, եթէ չեմք սխալիր, կատարեալ իրաւունք ունի, և հանելուկին հեղինակը անշուշտ կըպարտաւորի զերկուքին ալ գոհ ընել.....

—Կառավարութեան հրամանաւ պատուէր մը րուեցաւ հրապարակաւ որ Օսմանեան լուան 100 ղուրուշէն աւելի չառնուի և չտրուի. նմանապէս արծաթ և ոսկի Մէճիտիէ 20 ղուրուշնոցը՝ 20 ղուրուշի, մեցինոցը՝ 6 ղուրուշի և հինգնոցը՝ 5 ղուրուշի անցնի ։ Միւս ամեն հին դրամները արքունի դրամատունին (մօնէթախանէն) պիտի տարուի ։ Յայտնի է որ յիշեալ դրամները մինչև ցայսօր հարիւրին 5 աւելի գինով կանցնէր ։

—Կոստանդնուպոլսէն սեպտեմբերի 23 ամսաթուով կըգրեն Էնգլիշ յունարէն լրագրոյն ։

"Սուրբ Երուսաղէմի (Յունաց) պատրիարքարանը ('ի Կոստանդնուպոլիս) ժամանակէ մը 'ի վեր զբաղեալ է, սոփիստիկան գործոյ մը վրայօք, որուն վախճանին հետաքրքրութեամբ կըսպասէ հասարակութիւնը ։ Յիշեալ պատրիարքարանին մէջ 6 տարի կայ, մեծ գումար դրամոց գողցուեցաւ. և այս գողութեան կասկածաւոր հեղինակները գրեթէ երկու ամիսէ 'ի վեր ձեռք անցան և բանտարկեցան ։ Կըլսեմք թէ այս յանցաւորներէն մէկը բանտին մէջէն աղերսագիր գրած է բարձրապատիւ մեծ Եպարքոսին՝ ստորագրելով այս գործը և խնդրելով որ իւր դատաստանը տէրութեան օրինաց համեմատ ըլլայ ։ Մեծ Եպարքոսը մեծատաններոյն աղերսագիրը ընդհանուր (Քէումէնիքօս) Պատրիարքին յուղարկեց՝ տեղեկութիւններ խնդրելով ։ Եւ սրբազանը՝ սուրբ Երուսաղէմի Պատրիարքին յուղարկեց նոյն աղերսագիրը, որ ինքը պատասխանէ հարկաւոր եղածը ։ Այժմ որոշուեցաւ, ըստ հրամանի բարձրապատիւ մեծ Եպարքոսին, որ այս դատաստանը արդարութեան Բարձրագոյն ատեանը տեսնուի ։ Այս պարագային մէջ ինչ կրնայ ըլլալ հասարակութեան բարեմաղթութիւնը ։ Անտարակոյս իւրաքանչիւր ոք կըցանկայ որ այս գործոյն հեղինակները յայտնուին և խստութեամբ պատժուին, որպէսզի այս դատաստանին հետևութենէն ուրիշ չարագործութիւններ ևս եթէ չյայտնուին, գոնէ չարագործութեանց դուռը կըգոցուի ապագային համար"։

Աւստրիական Լոյտի շոգենաւով, որ երէկ կէսօրին Թրիեստէն հասաւ, հետևեալ լուրերը ընկալաք Եւրոպայէն ։

ՓԱՐԻԶ. 10 Հոկտեմբերի ըստ նոր տումարի ։ Այսօր մեծ զօրահանդէսը կատարեցաւ Սադօրիի դաշտը ։ Ձիաւորազօրքը շարունակ կաղաղակէին, կեցցէ Նաբոլէոն, կեցցէ Կայսրը ։ Կըհաստատեն թէ երկու երեք օրուան մէջ 10 հազար հոգիի չափ եկան Անգղիայէն այս զինուորական կրթութեանը ներկայ գտնուելու համար ։ Դուրինի Արքեպիսկոպոսը Լիոն հասաւ ։

ՎԻԵՆՆԱ. 2–14 Հոկտեմբերի ։ Պոհեմիայի բանակին թիւը, որ բարձրապատիւ կայսերազուն Ալպերթ արքիդքսին հրամանատարութեանը տակ է, 85 հազար հոգիի կըհասնի ։ Օգոստափառ Կայսրը Պրէկէնցէն վերադառնալուն պիտի մեկնի, կըսեն, Վարշաւա երթալու. ուր ամսոյս 6–18ին Ռուսաց վեհափառ Կայսրն ալ պիտի հասնի ։

ԹՐԻԵՍՏ, 5–17 Հոկտեմբերի ։ Քանի օրէ 'ի վեր՝ որ բարձրապատիւ կայսերազն Ֆրանչիսկոս Կարոլոս արքիդուքսը և արքիդքսուհի Սոֆիան և իրենց օգոստափայլ որդիքը այս քաղաքս կըգտնուին, հասարակութիւնը մեծ ուրախութեան մէջ է և գրեթէ ամեն օր տօնախմբութիւն կըլլայ ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Զմիւռնիա, 13 Հոկտեմբերի.

Ահաւասիկ քաղաքիս գլխաւոր ապրանաց գինները ։ Փալամուտ՝ 76–80–82 ղուրուշ կենդինարը ըստ տեսակին ։ Տոսն՝ 260–$262\frac{1}{2}$ ։ Բամպակը 300–310 ։ Սուսամ՝ $31\frac{1}{2}$–$32\frac{1}{2}$ քիլէն ։ Աֆիոն 108–109 ղուրուշ չէքին ։ Չէթ՝ 225–235 ղուրուշ կենդինարը ։ Ոսպլաքի չամիչ՝ 78–85 ղուրուշ կենդինարը ըստ տեսակին ։ Ցորեան $17\frac{3}{4}$–18–$22\frac{1}{2}$ քիլէն՝ ապրանքին լաւութեանը համեմատ ։ Հասարակ թուզին գինը 62–80–85 ղուրուշ է կենդինարը. ընտրեալ (էլլէմէ) ապրանքինը՝ 155–200 ։ Մինչև ցայսօր 16.350 բեռ թուզ եկաւ ։

Ընթացք դրամափոխութեան ։

Լոնտոն	$109\frac{1}{4}$–$109\frac{3}{4}$
Մարսիլիա	$173\frac{1}{2}$–
Թրիեստ	360–361

20. Օդը կարկանդակ ըսել կ'ըլլայ ։
21. Ծառերն առած դարձաւ ապա ։
22. Օձերն ոսկորին մնուն կուտայ ։
23. Մայրերնիս է նախկին Եւա ։
24. Ծեծը կուտէ տղան հիմա ։
25. Աչքն եսքը՝ անձրևն առաջ.
Կրակներուն գործիքն էր քաջ.
Ճատոնց խաղէ եղեր մանկանց,
Քաջ մարդոցմէն սա տեղ մ'ալ մնաց ։
26. Բուսոց ծիլը կ'ըսուի ևս ծեղ ։
27. Եղծ աղանդոյ ըսեմ մէկ հեղ.
Պարգև առած ջըլլայ սա տեղ.
Հարկ եղաւ գրել գեղ թէ ապեղ։
28. Այգիներուն ոսոը շատ է ։
20. Օսմածեղ ուտողն ալ խիստ քիչ չէ ։
30. Ճիտակ ջըլլար երբոր ծառա է ։
31. Ոստած կըլլան վերջն ստոյգ է ։
32. Խոտը եղծած նոյնն ալ ապաւած,
Արժէք չունի ինչ ըլլայ աւրած ։
33. Աւեղծուածէն կ'ելլայ եսածս ;
Յարմար գրեր մէջէն հանած ։
34. Պարտէզներուն մէջ կայ ածու ։
35. Երեխայից ողջն կծու ։
36. Ողջն'ա պարգև ինձ տէր և դու ։
37. Ասա կ'ըսեմ գիտես ինչու ։
38. Մինչև չխօսս կ'ըլլաս աղու ։
39. Քու ա'ս խօսքիդ պատրաստ եմ հօ ։
40. Քիչ մը ողջէդ՝ ունիմ գիտցայ.
Սխալ կայ նէ ես քեզ մեղայ ։
41. Այս ալ եղաւ ու հօս անցաւ ։
42. Ինչուան գտայ բանս բուսաւ,
Երեք ամիսէ բառ մը ելաւ.
Աւեղծուածէն հանկըցուեցաւ.
Օտարայդ քիչ մը վրան հոգնեցաւ.
Հեղինակէն ողջէն չառաւ.
Բայց խելքին խիստ շատ հաւնեցաւ,
Անոր համար՝ լուծմունքս ըրաւ ։

Կոստանդնուպոլիս, 5 Հոկտեմբերի 1850.

Ընծայաբեր ծառայ
Թարգման Սամուէլ Պէպրոնեան.

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

Այս լրագիրը երկու շաբաթը անգամ մը՝ ուրբաթ օրը կըհրատարակուի ։ Տարեկան գինը 120 ղուրուշ է կանխիկ վճարելով. Ով որ կուզէ, կրնայ ստորագրուիլ. Իզմիր՝ Արշալուսոյ Արարատեան գրատունը. իսկ ուրիշ քաղաքաց համար՝ ահա կընշանակեմք լրագրոյս յարգի գործակալաց անուանքը. որք են.

Կոստանդնուպոլիս՝ Պէրպէրեան պատուելի պարոն Աւետիս. որուն գրատունը 'ի Վէզիր խանն է ։

Պրուսա՝ Անատոլուի Ընկերութեան գործակալ Գաբրիէլ աղա Ճշմարտախօսեան ։

Աղէքսանդրիա՝ Եուսուֆեան Գէորգ աղա ։

Գահիրէ՝ Եղիազարեանց մահտեսի Յակոբ աղա ։

Ցոպպէ՝ Բրուսիոյ և Միացեալ Նահանգաց Ամերիկոյ հիւպատոս Յակոբ աղա Ս. Մուրատեան ։

Պէյրութ՝ Ասորեաց մաքսերուն ընդհանուր վերատեսուչ Գէորգ աղա Միսաքեան ։

Հալէպ՝ մաքսատան տեսուչ Սարգիս աղա Միսաքեան ։

Թրիեստ՝ Ապրոեան Աբրահամ աղա ։

Կարին՝ մահտեսի Յարութիւն աղա Ղազարեանց ։

Բեդրբուրգ և Մոսկուա՝ աղա Ակոփոն Դ. Աբիմեանց ։

Տփխիս՝ Գալուստ աղա Շիրմազանեան Վարդանեանց ։

Դուրբէճ՝ աղա Թովմաս Ճէլլալեանց ։

Պոլտավա՝ Անգղիոյ աւագին թարգման աղա Խաչիկ Մկրտչեան ։

Կալկաթա՝ պարոն Թադէոս Խ. Աւետումեան ։

Գանդոն՝ պարոն Սէթ Աւետ Սէթեան ։